Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

NIELS LAUSTSEN
Bakkevænget 19
Klejtrup - 9500 Hobro
Tlf. (08) 54 66 54

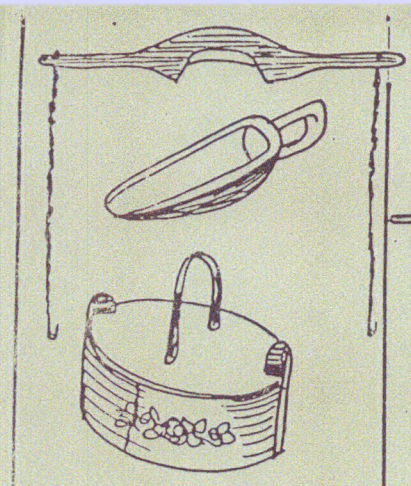

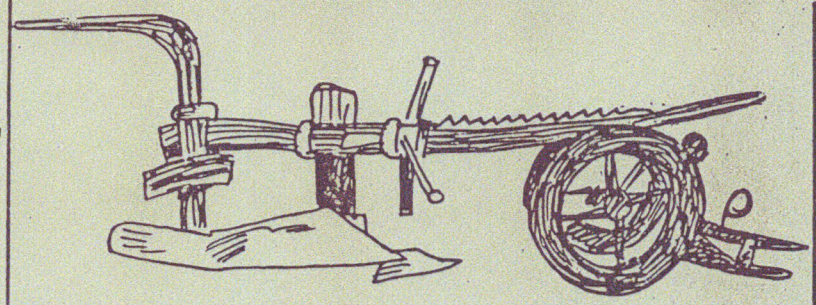

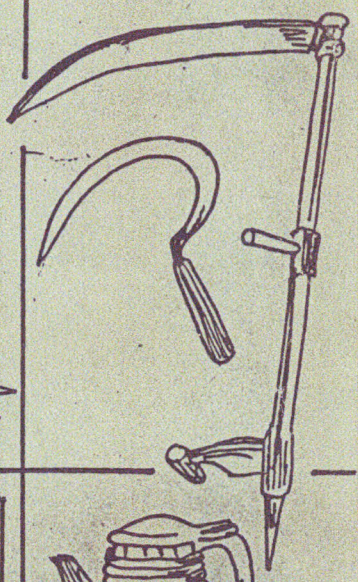

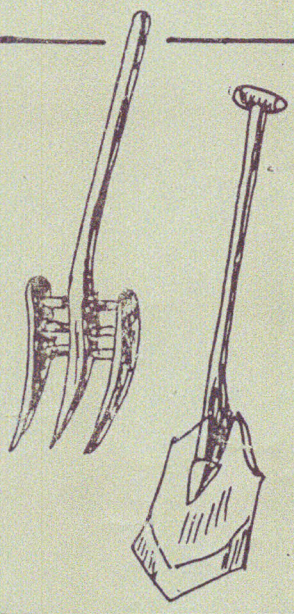

Lidt Fortid

tegnet af

LOKALHISTORISK FORENING FOR KLEJTRUP SOGN

1983

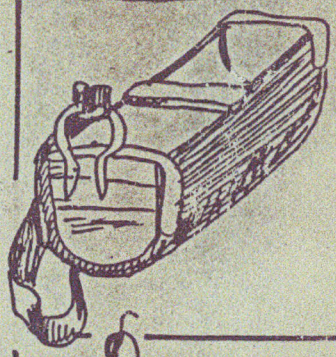

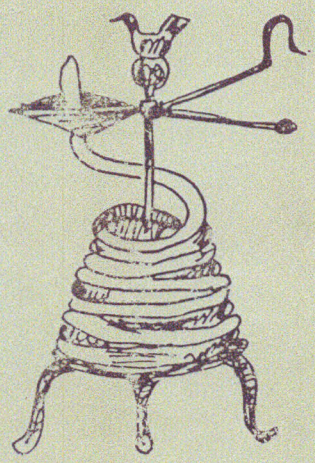

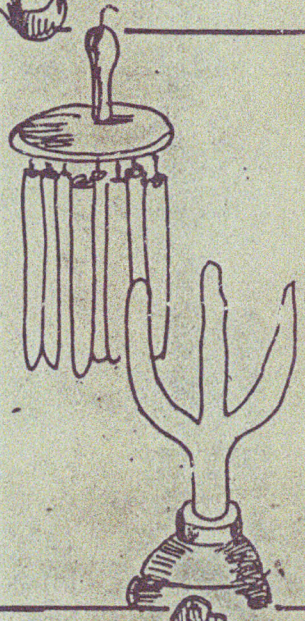

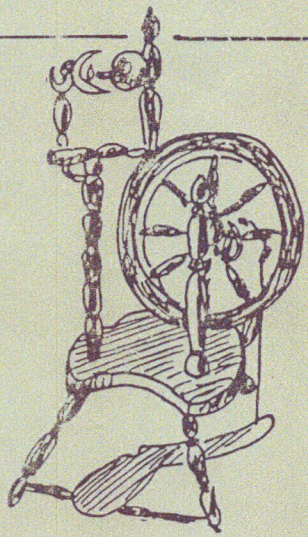

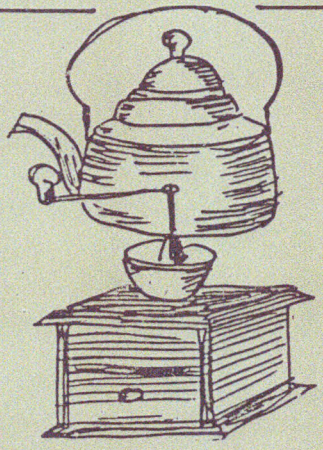

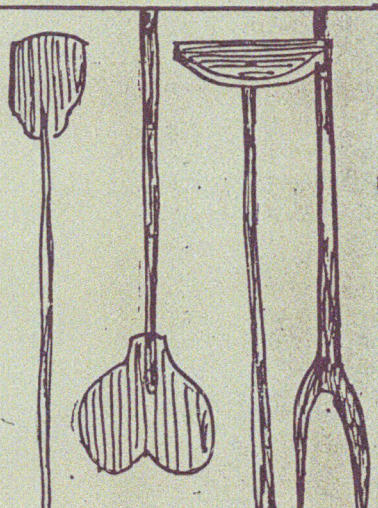

Vi sender dette beskedne hæfte som en hilsen til vore medlemmer og med en tak til institutionen og enkeltpersoner, som har bidraget til, at vi er kommet godt igennem foreningens første 5 leveår.

Vi viser på de følgende sider eksempler på, hvilken viden vi har fået samlet om sognets historie vel vidende, at der er langt igen.

Udover det vi i dette hæfte løfter sløret for, har vi et righoldigt materiale, såsom erindringer, regnskabsbøger, en meget stor samling af foreningsprotokoller fra såvel bestående som nedlagte foreninger. Vi har optaget næsten en halv snes interviewer med medborgere. Disse optagelser findes i afskrift til gennemlæsning. Biblioteket får iøvrigt altid et eksemplar af det, vi frembringer. Det samme gælder de jubilæumsskrifter, vi har lavet for såvel Borgerforeningen som Jagtforeningen. Ikke mindst må interessen samle sig om vor fotosamling, som er på 3-400 billeder, men vi mangler portrætter på såvel afdøde som nulevende medborgere. Vi ønsker os sådanne.
Vi er ret sikre på, at der landet over endnu ligger foreningsmaterialer, som bør bringes "hjem". Skulle der også findes eksemplarer af "Klejtrup Avis" og "Sydhimmerlandsposten", vil det lige være sagen.

Det er fortsat bestyrelsens agt at holde samlingen åben for besøgende på "Brattingsborgskolen" den 2. og 4. fredag i måneden (kl 18.30-20.00) i juli er der dog lukket.

Vi håber, at vi med dette hæfte har bidraget til at nyere borgere i sognet har fået en viden, som de ikke havde, samt at "gamle" en stund har følt sig i godt selskab, hvor en svunden tid har talt til dem.

Skulle venner og bekendte være interesseret i dette hæfte vil det være en god ide at få disse til at melde sig ind i foreningen, vi har enkelte eksemplarer til nye medlemmer.

Vi håber, at foreningen fremover fortsat må møde velvilje..

BESTYRELSEN.

Den elegante forsidetegning er leveret af Knud Bødker
Fotokopieringen er foretaget af Britta Laursen og
det tekstmæssige er indsamlet af Villy Jensen.

KLEJTRUP, mødet med byen.

Lokalhistorisk Forening har gennem årene modtaget mange beviser på medlemmers kærlighed til den by og egn, hvor de har haft deres opvækst, især fra mennesker som har haft deres virke fjernt fra stedet her. Ytringerne har bl.a. været:"Selvom jeg ikke har boet her i over 50 år, tilhører mit hjerte stadig Klejtrup"! Eller:"Mange tanker sender jeg Klejtrup, hvor jeg havde en god og tryg barndom"! I en Klejtrup-drengs bekendelser fra 30-erne "I læ ved lyngbakkens fod", skriver forfatteren om udsigten fra lyngbakken:"Så står jeg her igen, og beskuer det land,der var mit"!

Tidens vande ruller hurtigt. Nogle af de smukkeste kærlighedserklæringer til by og egn, har vi i erindringer i vort arkiv, givet af folk, som først så stedet med den fremmedes øjne, men som blev indfanget i et livslangt kærlighedsforhold.

Først lader vi forlængst afdøde Chr Holm's notater om mødet med egnen tale til os, som han oplevede mødet, da han i 1902 på cykel var på vej fra Hobro for at se på den stilling, som for ham og egnen blev til en 38 år lang,lykkelig tjeneste.
Efter at have beskrevet den første del af vejen, som trist og øde, vejen dårlig og sandet, boligerne fattige med forblæste og forkrøblede træer og buske, bliver han,som mange før og siden, indfanget af udsigten fra Hvornum høje:

"Dybt nede lå Klejtrup sø med nogle høje bakker, som baggrund. Til venstre for mig strakte Tjele skov sig med et smilende engdrag foran så langt øjet rakte. Af særlig interesse var den store mængde kæmpehøje, jeg her kunne se, dels fremover og navnlig til højre langs toppen af højdedraget. Alle disse gravhøje talte deres tavse sprog om længst henfarne slægter. Hele dette udsyn kunne nok friste min sværmeriske natur til at slå mig til ro her for en stund. Her fra bakketoppen kunne jeg se mejeriets skorsten og den hvide kirke på sandhøjen, men jeg syntes ikke, at jeg så nogen by.
Jeg havde nu fået et gunstigt indtryk af omgivelserne; Jeg sprang på cyklen og startede mod målet. Klejtrup bestod af 13 huse, talte jeg. At der var både læge og dyrlæge i så lille en by, fandt jeg mærkeligt"!

Meget interessant er det at læse om Holms besøg hos mejeriets bestyrelsesmedlemmer. Beretningen er sammen med en stor fotosamling, som Holm også har efterladt sig, tilgængelig i vort arkiv.

Holm afløste i 1902 mejeriets første bestyrer, som kun blev her i 4 år. I 1940 ønskede Holm at fratræde og blev da afløst af mejeriets sidste bestyrer Chr Christensen, som blev den, der billedeligt talt måtte slukke under kedlen på det næsten 75 år gamle Klejtrup Andelsmejeri. Christensen har iøvrigt overladt os meget af mejeriets materialer i form af regnskabe, forhandlingsprotokoller m.v. Der er også heri stof til et interessant studium.

Ikke mange år efter mejeribestyrer Holms ankomst til Klejtrup, fik snedker Sofus Bundgaard en lærling, nemlig Johannes Garnæs Pedersen, der nu som 93 årig nyder sit otiom, som pensioneret lærer på Fyn. Aldrig har Garnæs glemt årene i Klejtrup i 1906-10, foruden mange besøg livet igennem hos læremesteren, som han agter meget højt.Lærer Garnæs har øst ud af sin hukommelse, som har bevirket, at vi i vort arkiv har en mængde erindringer, som bl.a. siger meget om, hvorledes det var at være ung i Klejtrup først i dette århundred. Han fortæller om begivenheder og personer på en meget levende måde, så det må betage enhver, som har interesse for at kaste blikket bagud.

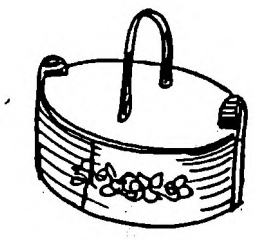

Vi plukker i bunken, og finder beretningen om Garnæs første møde, kommende fra vest:

"Da knøsen(16 år) hin majdag i 1906 i tindrende sol og stille vejr på sin vandring fra Møldrup station kom forbi Skårup gårdene, så han pludselig et landskab udbredt for sig, som hans vestjyske øjne aldrig havde set mage til. En vældig dalsænkning med en stor sø lå udbredt foran ham. I dens solglitrende vandflade spejlede Hvornum kirke sig, gårde og huse langs søbredden i Hejring ligeså. Mod nord mørknede synsrande af Klejtrup og Fristrup heder. Mod øst bag Hvornum de lange bakkedrag kronet af broncealderhøje, mod sydøst og syd den vældige Skalsådal med Lindum skov langs synsranden. I centrum af dette så han så på et bakkedrag foran søen, kirken med sit massive tårn, borghøjen ved søbredden og de spredte huse og gårde, der hygger sig i læ ved egekrattet og det ældgamle Gudshus. Når dertil kom en vejrmølle på en lille forhøjning øst for den egentlige by, ja så manglede intet i maleriet. Det var en naturskønhed, der på en gang var alvorlig og smilende, en ejendommelig blanding af lyst og mørkt."

Mange har vist syntes, at den helt rigtige måde at møde Klejtrup, var med indgang vestfra, ned gennem "krathulen", hvor man med egekrattet på nordsiden og den mørke nålebevoksning på den modsatte side oplevede en meget smuk port til byen mellem bakkerne. Desværre gik novemberstormen i 1981 heller ikke sporløs hen over Klejtrup. Det meste af Jens Bach' granplantage måtte bøje sig for naturkræfterne. Sørgeligt ser det ud, lad os håbe, at kommende generationer igen får oplevelsen af en ny beplantning. Som et modstykke til ovennævnte tristhed, synes jeg, at naturen i dette forår gav et særligt kønt flor af anemoner på de sydvendte skråninger.

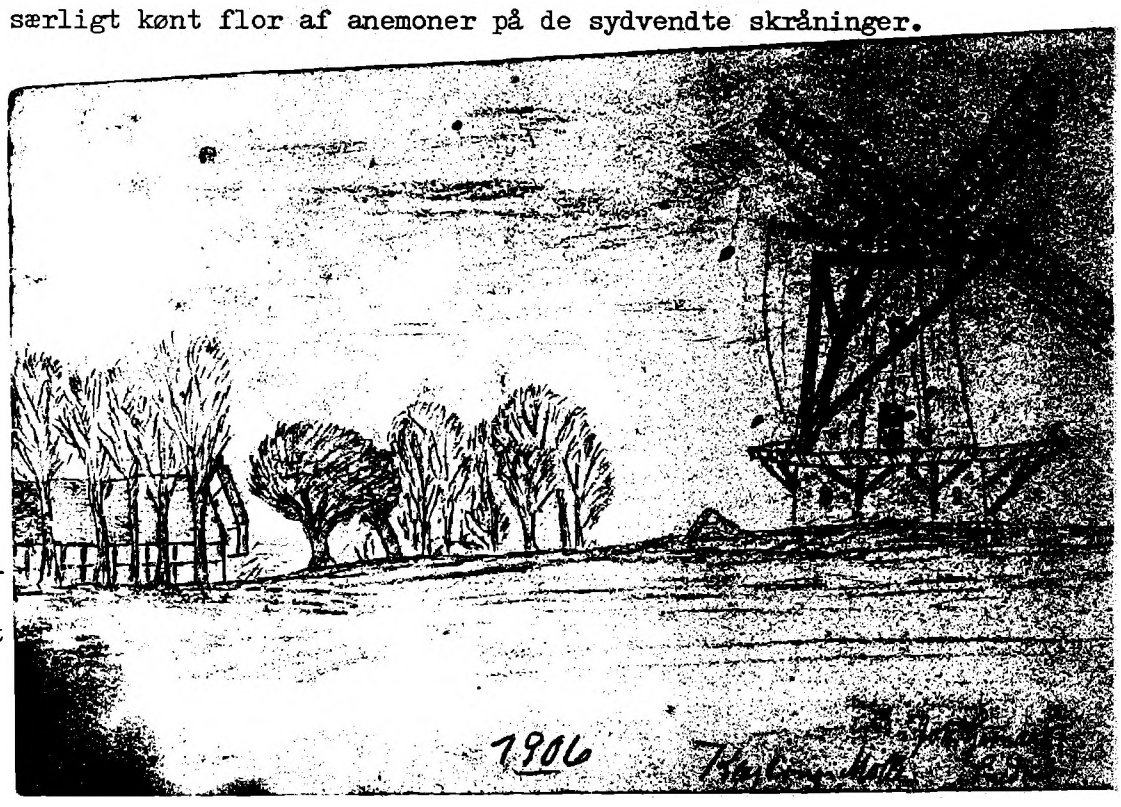

Den ovenfor nævnte vindmølle forevigede lærer Garnæs ved en lille blyantstegning i 1906. Vi har fået tegningen.
Møllen lå før århundredskiftet ude på "Kælbakken" som nok kun de ældre husker som benævnelsen for Frode Jensens mark nord for "Brattingsborgvej". Den stod i årene va 1900-10 ved Klejtrup mølle, solgtes til Nr.Onsild, hvor den vist iøvrigt aldrig kom i drift.

KLEJTRUP KOMMUNE

Den nuværende kommunestruktur, hvor Klejtrup er en del af Møldrup storkommune, blev som bekendt en realitet ved reformen, som fik virkning fra den 1 april 1970. Der var delte meninger, men de fleste her på stedet havde vist hellere set en tilknytning til Hobro.

Klejtrup som selvstændig kommune var en kensgerning i nøjagtig 50 år, idet den blev oprettet den 1 april 1920. Hvad var årsagen til det brud, som dengang medførte et brud med Hersom-Bjerregrav? Ja, det ses bl.a. ud af et indlæg i Hobro Avis den 1 maj 1918 med overskriften DE VIL SKILLES.

> "Der har ikke i de senere år bestået det bedste forhold mellem de tre sogne i Hersom-Bjerregrav-Klejtrup pastorat. Både Hersom og Klejtrup gør fordring på at være hovedsognet, og der er efterhånden bl.a. i politisk henseende blevet en forskydning i anskuelse. Nu har Hersom og Bjerregrav taget offenciven og indsendt flg. andragende til sognerådet:
>
> "Undertegnede beboere i Bjerregrav og Hersom sogne andrager herved til det ærede sogneråd om at tage under overvejelse, om det ikke nu var formålstjenligt at adskille den ret store og langstrakte kommune i to, Bjerregrav og Hersom for sig og Klejtrup for sig. Vi anser det for nødvendigt af flg. grunde: Det vil betyde en stor lettelse for administrationen og en mere ensartet fordeling af skatterne og vejarbejdet, da vi nu i den halvtredie mil lange kommune dårligt kender hinandens skatteevne og vejforhold. Da vi i øjeblikket har en meget lille gæld, og vi er hinanden omtrent jævnbyrdige i folketal som i indtægter og udgifter, anser vi af denne grund delingen for meget let, og da vi står lige foran en udvidelse af kommunens skolevæsen både i øst og vest, er det af denne grund også rigtigt, at enhver får lov at ordne sit. Da endvidere jernbanen til Klejtrup nu er så godt som sikker, og interessen for denne er meget forskellig, er her meget stærk grund til at skilles."

Ja, argumentet med den"sikre jernbane" holdt jo ikke. Banesagen omtaler vi andetsteds. Folkeafstemningen gav en sikker overvægt for en adskillelse. 216 var for og 114 imod. Stemmerne fordelte sig således:

Klejtrup	104	nej	39	ja
Hersom	10	-	74	-
Bjerregrav	0	-	103	-

Det viste med al tydelighed, at det var den vestlige del af kommunen, der ønskede en skilsmisse. De fik den, men det forlyder, at man bitterligt fortrød det. Tiden og udviklingen var mest til gunst for Klejtrup. Her havde man fået nogle relativ gode skatteborgere og landbrugskrisen, kom nok til at "krasse" mest i den anden kommune.

Valgt til det nye sogneråd i Klejtrup blev:Snedker Sofus Bundgaard(han blev formand, som han iøvrigt også var i "storkommunen"), landpost Chr Christensen(Smed),gårdejer Kr.Sørensen,Hejring, gårdejer Laust Pedersen,Hærup, Boelsmand Peder Jensen(Østergaard),Hær Mølleejer Peder Hermansen og husmand Anders Kr.Andersen,Fristrup.

Hobro Socialdemokrat var ikke tilfreds med valget i Klejtrup og skrev:"De røde dråber har sat liv i befolkningens sind og virke"(Man kan næsten af overskriften fornemme, at Pe' Hermann har været pennefører). Bladet er utilfreds med dets allierede,De Radikale. " Der er ingen tvivl om, at en del radikale i og udenfor foreningen har svigtet og stemt på "Borgerlisten" eller "Missionslisten" hed det.

Det sidste sogneråd, som billedligt talt "Strøg flaget" den 1 april 1970 var: Søren Kr.Andersen(V)formand, Johs.Møller (V) kasserer, Niels Laustsen (Borg),Metha Bach (V), Karl Nielsen (V),Carlo Bertelsen(S) og C.Hedegaard(Mis).

Iøvrigt er Metha Bach,"Palsgaard" den eneste kvinde, som har haft sæde i Klejtrup sogneråd. Hun er nu medlem af Viborg Amtsråd.

HEJRING

Pensioneret lærer A.C.Fiil i Vorning var i sine unge år vikar for lærer Hansen i Hejring skole. I interesse for egnen, hvorfra han selv stammer, har lærer Fiil skrevet et lille med et historisk, topografisk og slægtshistorisk indhold om Hejring og specielt om "Alsinggaard", som gennem nu 5 generationer har været i familien Sørensens eje.

Forfatteren nævner i indledningen de forskellige former af stednavnet HEJRING, helt tilbage til 1466 (HERING). Han nævner muligheden af, at navnet kan være udledt af mandsnavnet Hother, som på gammeldansk har været HÆTHÆRING, men der nævnes også muligheden af, at stednavnet kan være afledt af fuglen HEJRE eller planten af samme navn. Det nævnes imidlertid, at Hejring er en meget gammel "sag", idet den hører til vore ældste landsbyer fra folkevandringens tid. Vi ved da, at der har været en kirke på stedet, hvorefter Mogens Clemanns gård bærer navnet "Hejring kirkegaard".

Lærer Fiil har ved studier i de gamle jordebøger bl.a. fundet ud af, at Hejrings jorder i "gamle dage" var inddelt i 10 års "gøder". De blev besået i 4 år i træk og fik derefter en hviletid på 6 år. Det er unægteligt en anden form,man driver landbrug under i dag. Disse årsgøder eller indtægter (Vanger) havde mange morsomme benævnelser, se blot på navne som: Weldingsgiøde,Klarmose Giøde,Det giøde norden vejen, for at nævne enkelte. Ud af optegnelserne ser man også, at man avlede boghvede på de tider. Endvidere ser man, at der på "fædriften" til Hejring kunne græsse 50 høveder. Indenfor de enkelte vanger havde de enkelte gårde deres agre, som kunne være i en masse småbidder, da man jo også skulle have fordelt efter "godhed". Agrenes størrelse var ret varierende fra 140 til 745 alen i længde og en bredde omkring 20 alen.

I 1688 var der 7 gårde i Hejring foruden et jordløst husmandssted. Gårdene var fordelt på 4 ejere. I de 4 af gårdene var der 2 fæstere. En handelsmand i Viborg,Just Artander, var ejer af 2½ gård, idet han delte ejerforholdet i Clemanns gård med Klejtrup kirke. En postmester i Slagelse ejede de to gårde, hvorledes han så har fået tilknytning hertil. På et senere tidspunkt kom Hersomgård til at eje alle gårdene. I 1773 drejede det sig om 10 gårde i Hejring. I 1797 får vi den store udskiftning, som man har benævnt, som den største revolution i landbrugets historie. Herved får hver gård sin del samlet på så få steder som muligt. Det giver naturligvis en mulighed for en mere rationel drift.

Ved udskiftningen, hvor man deler rundt på jordene, nævner man igen morsomheder som: Huntesigsagre, Klarmoseager,Fugelsigsagre,Sladderagre o.m.fl. En gårds tilliggende rettede sig iøvrigt nøje efter toftens størrelse. "Tofte er agres moder", står der i danske lov. Kan vi tåle lidt flere agernavne, så har vi disse: Gårdsmedsagre, Skallepøtshøjager,Tudemoseager, Dværgeblokke og Smalfliering. Hvor mange af vor tids jordbrugere har mon en så tilknytning til deres jorder, at de har navn på hver en plet?

Ved matrikuleringen i 1844, som er "den nye", er der nu 18 landbrugsejere i Hejring. "Stamfaderen" til efterkommerne på "Alsinggaard er Søren Andersen(Skaarup). Han erhvervede gården ved en tvangsauktion i 1834 for 1600 Rigsdaler. Hans forgænger var Chr Lassen Christensen, som i 1798 blev den første selvejer efter, som andre i Hejring,Fristrup og Hærup, at have købt sig fri fra "Hersomgaard". Vi kender størrelsen af Chr Lassens landegilde, som var på 1 td.og 7 sk. rug og 4 sk. byg. Derforuden skulle han yde hoveri af en hel gård og af yderligere naturalier årligt yde 1 lam, 1 gås og 4 høns.

Førnævnte Søren Andersens søn,Knud Sørensen-senere sognefoged-efterfølger faderen i 1871 og afgiver senere gården til sin søn, senere sognerådsformand Kristen Sørensen. Denne lader senere gården overtage af sin yngste søn, Karl Busk Sørensen, hvis søn står rede til som femte generation at føre et nu moderniseret landbrug videre.

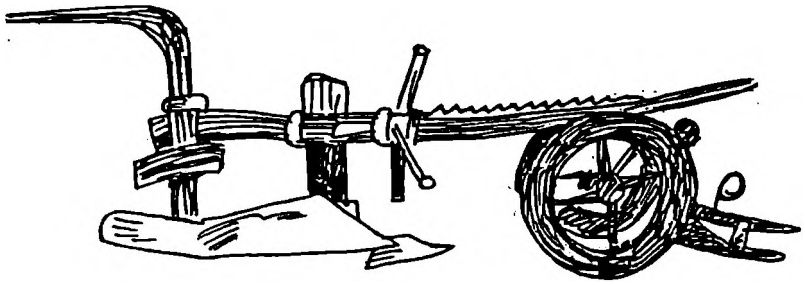

Søen må vel nok siges at være en perle for Klejtrup og omegnen. Beboerne dyrker vist ikke dens ynde, som man gjorde tidligere, da mange familier samledes ved søbredden om søndagen og måske nød den medbragte kaffe, medens børnene boltrede sig . Forfatteren af disse linier synes iøvrigt at en oprydning af bevoksningen ud for det gamle redningshus, ville være på sin plads, så man fuldtud kunne nyde udsigten over vandspejlet.

Nu er intet selvfølgeligt i denne verden. Heller ikke at Klejtrup sø består, faktisk har vi i vort arkiv en fotokopi af et dokument, der viser, at et interessentselskab i 1872 indgik aftaler med lodsejerne om udtøring af søen. Heldigvis skete det ikke. Vi er uvidende om grunden til, at sagen strandede. Tænkeligt er det, at "det offentlige" kan have stukket en kæp i hjulet, da flere af lodsejerne på den tid endnu var fæstere under seminariefonden, selvom de få år senere blev selvejere.

++++++++++++++++++++

En erhvervsmæssig udnyttelse fandt man dog senere frem til. I 1913 oprettedes "Klejtrup og omegns mergelselskab". Vi har afskrifter af lejekontrakter, som selskabet for en 8 årig periode indgik med Jens Jensen Provst og Peder Dalsgaard. Vi har også prospektkort far den tid, som viser "mergelvejen" over Frode Jensens mark. Fra Kr.Sørens efterkommere har vi modtaget en protokol fra selskabet. Kr.Sørensen var i denne sag, som i mange andre, en af de som tog slæbet. Han var formand, da selskabet blev ophævet i 1920. På den sidste generalforsamling startede man et nyt selskab, som den tidligere bestyrelse ikke ønskede at være med i ledelsen af. Fra sognet her indtrådte Therkel Hersom og Jens Provst i bestyrelsen. Vi ved ikke noget om dette selskabs virke, mon det kan være dette, som tog mergel op på den modsatte side af søen, vist omkring 1925? Der tales også om et mergeltog, som fragtede mergel til Hejring-Fristrup, men hvem stod for dette???

Nogle kan tænkes i dag at spørge, Hvad er mergel for noget? Kort kan det siges således,at betegnelsen kan bruges om jordarter af forskellig art, som har et større eller mindre indhold af kulsur kalk. Her på egnen merglede man vel især i forbindelse med de store hedeopdyrkninger. Hvor kommer mergel fra?--Ja, det er naturligvis geologisk bestemt. Det er ført hertil med istidens ismasser, som et moræneindhold, der er efterladt ved isens bortsmeltning. Sådanne aflejringer kan være meget store. For mange år siden borede man i et lag ved Hobro til en dybde af 79,5 m uden at nå igennem. Sømerglen i Klejtrup lod Hedeselskabet i sin tid undersøge. Kalkindholdet ved de 7 boringer viste meget store udsving, fra 13 helt op til 94,2%.

I bogen "Hvornum sogn" kan man læse, at "muddermaskinen ved Klejtrup sø" optog 4-5000 favne mergel. Der står også, at kalken var tungt opløselig.

Voldene man anlagde for at holde på dyndet, ses endnu ved søbredden.

++++++++++++++++++++

Hvad indeholder de store volde, bliver vi spurgt. Tja- vi ved ikke spor mere end andre. At nogle så mener at vide, at såvel Niels Ebbesen, som Kong Niels har haft deres færden, ja det lyder da spændende, men det er i alle tilfælde udokumenteret. Helt sikkert er det, at man ikke må tage Ingemanns "Prins Otto af Danmark" som noget historisk dokument. Med hensyn til fredningen, ved vi en hel del. Vi kender tid og deklarationens ordlyd, som vi har i afskrift. Den hedder DEKLARATION VEDRØRENDE DE SÅKALDTE HØJVOLDE. De er givet af Morten Pedersen(med ført hånd)-Frodes gård, og sognefoged Jens Nielsen(Provstegården) den 1 september 1850. Førstnævnte fik en sum på 20 rigsbankdaler. Man taler om stedet, som "Det gamle Klejtrup slots grund" I deklarationen forpligtes fremtidige ejere til, at "indrømme alle og enhver, der måtte ønske at se voldstederne, fri adgang dertil." Mange har gennem årene gjort brug af denne ret, at den så nok ikke omfattede voldfestarrangementerne kan have medført de uoverensstemmelser mellem møller Pé' Hermaaa og Karl Jensen, som bevirkede, at festen et år måtte afholdes bag møllen.

Her et avisudklip fra 1922.

Folkemødet ved Klejtrup Volde

afholdes 19/5 1922

2. Pinsedag (Grundlovsdag).

Som Talere kommer til Stede de to jydske Digtere

Jeppe Aakjær og Johan Skjoldborg.

Festen begynder Kl. 1½ Eftm. med Samling ved Klejtrup Hotel. Kl. 2 Processionen til Voldene, hvor der tales af nævnte Digtere. Mellem Foredragene synges Sange forfattet af Aakjær og Skjoldborg. Kl. 5 rider Egnens unge Karle „Sommer i By". Kl. 7 offentlig Dans paa Hotellet.

Ærbødigst

Komiteen.

JERNBANESAGEN

Den "næsten sikre" jernbane kom som bekendt aldrig til at futte igennem Klejtrup. Først på året i 1916 afholdtes der et "jernbanemøde" i Rødkærsbro, efter at der forud havde været kørt en møde-række, hvor man agiterede for en midtjysk længdebane, som man her kaldte den, senere benævnt "Hobro-Rødkærsbro-banen"!

12 år senere, den 3 oktober 1930, måtte formanden for forretningsudvalget gårdejer R.Møller,Herkegård,sikert meget nedtrykt,sende et brev med nedenstående indhold til de kommuner og enkeltpersoner, som havde virket for banens oprettelse:

> "Da de økonomiske forhold ikke tillader at afholde et afsluttende møde for bevillingshaverne, bringer jeg Dem herved min Tak for godt samarbejde og for den forståelse, som De til enhver tid har vist banesagen, som på grund af trafikforholdenes udvikling ikke har været muligt at gennemføre"!
>
> sign.
> R.Møller

Banesagen gled hermed over i historien og er fremover, bortset fra lidt materiale i vort arkiv, nu kun en sag i et par pakker på Landsarkivet i Viborg.

Den trafikale udvikling, som Møller skriver om,var jo især, rutebilernes tiltagende magt. Blandt de ivrigste for at fortsætte arbejdet, var Klejtrup-folkene, men ved en afstemning blandt bevillingshaverne var der kun 3 for at fortsætte,medens 11 var imod.Havde vi fået banen, ville den givetvis have ført en større udvikling med sig, men det er vel næsten sikkert, at den som de fleste privatbaner, havde måtte lukke senere.

Det først nedsatte repræsentantskab havde uddeler V.Jørgensen,Klejtrup som formand med gårdejer Kr.Sørensen,Hejring som suppleant. Nogle har ment,at Jørgensens død i 1919 var med til at sinke sagen så meget, at den ikke kunne gennemføres. Sikkert er det nok, at en anden forkæmpers pludselige død, folketingsmand Hegelund-Lange, var et stort tab, især manglede man ham til at presse på i centraladministrationen. Lange stod som en af bevillingshaverne,og efter hans død søgte man kongelig stadfæstelse af, at sognerådsformand Sofus Bundgaard,Klejtrup blev indstillet i stedet.

I 1921 var man begyndt at drøfte afstikningen af banen. Man optog et lån på 100.000 og antog landinspektør Budtz som ledende landinspektør og går i overenskomstforhandling med ingeniør Winkel ang. udstikning og prioritering. Ham får man senere nogen ballade med 4 år senere. Det drejer sig om 4000 kr. Han truer med at gå til ingeniørforeningens voldgiftsret.

I de forskellige kommuner er der beboere, som er skeptiske og foretager underskriftsindsamlinger. Også i Klejtrup, men da anmoder de 117 underskrivere blot om, at man bygger stationen nord for byen i stedet for sydfor. Som en vis imødekommenhed vedtager forretningsudvalget, at man vil placere et trinbrædt med sidespor i Hejring "--- dog under forudsætning af, at der ydes et passende tilskud fra beboernes side"!

I 1923 fremlagde ingeniør Winkel og Kühlmann projektet. Man forestiller sig stationer og trinbrædter således: Hobro,Brøndum, Hejring(trin),Klejtrup,Erikstrup(tin), Vammen,Foulum,Ørum,Viskum(trin),Vejrum,Mammen,Bjerringholm(trin),Vindum,Fårup(tr)og Rødkærsbro.

I 1925 begynder Andelsbanken nok at tvivle på det forretningsmæssige i sagen, man opsiger kassekreditten(gælden er kun 13,651 kr).Privatbanken i Viborg viser mod og overtager kassekreditten. I 1926 kommer den egentlige tvivl frem. Trafikudvalget tøver(Her manglede vi nok doktoren til at skubbe på). Man konstaterer, at det nok er på godstrafikken, man skal klare rentabiliteten.

Ved et møde i Viborg i 1926, hvor samtlige bevillingshavere+ stamhusbesidder Lütticau,Tjele er tilstede, blev der givet en status(Tjele var særlig interesseret i projektet og havde også stillet et beløb til rådighed).

Formanden skitserede 3 muligheder. 1.Bevillingen søges forlænget.2.Sagen fremmes 3.Banesagen standses.

Efter formandens besøg i ministeriet 1927 kommer han hjem og foreslår likvidation. De økonomiske smerter som er påført deler staten med de deltagende kommuner.

Hermed var baneeventyret afsluttet. Nogle havde den oplevelse, bl.a. på hotellet, at nogle træer blev ofret ved afstikningen.

Byens "værker"

Det sidste skud på stammen, når vi taler om offentlige værker, er VARMEVÆRKET, som nu giver lunhed til de små hjem. Langt de fleste husstande i byområdet er tilslutte.

xxxxxxxxxxxxxxx

Snart 50 år er det nu siden, at man i 1934 fik indført den luksus, at man blot ved at dreje på en hane havde vand i rigelig mængde. Rigelighed var ikke hvad man opnåede ved den første prøveboring på lyngbakken. Man måtte opgive, at placere vandværket her. I stedet blev stedet købt af et konsortie, som havde i tankerne at indrette et lystanlæg her. 1450 kroner fik Chr Dalsgaard i "Hytten" for arealet, da han i 1936 sælger til:Smed Viggo Nielsen,cykelh. Viggo Christensen,dyrlæge Møller-Jensen,læge Knud Repholtz,ekviperingshandler C.H.Christensen og slagter Lars Kold. Man foretog visse beplantninger, men lod senere stedet udstykke i enkeltparceller.

Vandværket blev etableret bag "Villaen" på Skårupvej, hvor det indtil for få år siden har klaret forsyningen, som nu sker fra et nyt værk i nærheden af den nye sportsplads. Installationen af forsyningsnættet blev i sin tid foretaget af smed Nielsen og Viggo Christensen for 10.000 kr. Det gav ikke nogen stor timeløn, har smeden fortalt os:

xxxxxxxxxxxxxxxxx

Et ELEKTRICITETSVÆRK har vi så sandelig også haft i Klejtrup. Vi er i besiddelse af en afskrift af den kontrakt, som blev oprettet i 1918 mellem "Klejtrup Elektricitetsværk" og den forsyningsansvarlige, mølleejer Peder Hermansen(Pe Hermann). Det var en enestående oplevelse, at man i stedet for at betjene sig af petroleumslamper, nu blot ved at trykke på en knap havde lys i lampen. Pens.overlærer Herdis Østerbye(Holm) har fortalt os:"Festligt var det, da vi første gang oplevede dette nye.Det virkede som noget Himmelsk." For den yngste generation er det slet ikke til at fatte, at man kunne leve uden EL og så er det-målt med historiens alen- ikke ret længe siden. Installationen blev foretaget af fa.Phillipsen i Viborg under daglig ledelse af ingeniør Hall. Hejring-Fristrup fik deres EL-forsyning i 1934-35 og Hærup i 36, men disse fik ikke fra Klejtrup-værket.

Det var helt sikker ikke nogen guldgruppe for Pe Hermann, at være EL-forsyner, men det var det vist ikke noget af det han rørte ved. Her gik det så galt, som til en tvangsauktion i 1932. Sønnen Møller har i en samtale, som vi også har i afskrift, fortalt om faderen. Han vil ikke direkte indrømme, at hans far var en dårlig forretningsmand, men nok at han var noget af en vovehals."Det skulle prøves" og jo mere han satsede, mere fattig blev han. Det gale i denne sag var, at der aldrig var vand nok til at drive det underfaldshjul som skulle "drive værket". I stedet prøvede han med en turbine. Den tid der gik med denne omstilling, klarede man med et "nødværk" som var indrettet oppe i byen. Kraftkilden her var en lokomobil, hvor "Husmanden" fungerede som fyrbøder. Godt blev det heller ikke med turbine Mølleren kørte en sag mod mergelselskabet, som han mente var skyld i, at der ikke var tilstrækkelig vand. Som i alle de mange prosesser han var indblandet i, tabte han. Møller har fortalt, at kvaliteten af forsyningen var så dårlig, at pærerne lyste rødt. Med nogen håndsnildhed fik man lavet et interemistisk hjælpeværk, som bestod i, at en gammel bil blev opklodset i møllens gamle svinesti og fomedels en blanding af 10 l petroleum og tilsvarende benzin kunne klare en aftens opladning af værkets batterier. .....

I 1923 foretog møllerен et nyt forsøg på at få tingene til at hænge sammen. Han købte en 14 HK motor, men det battede slet ikke, man mener, at der skulle have været 50 "heste" hvis det skulle have været tilstrækkeligt. På trods af de åbenbare besværligheder med at klare de forsyningsmæssige forpligtelser i Klejtrup, så påtog Pe Herman sig i 1928 også at levere til Hvornum. Han investerede 10.000 kr i tavler,batterier m.v. Det var helt tosset, har sønnen sag

Da tvangsauktionen var en kendsgerning overtog et konsortie, som bestod af møllerens tidligere(radikale) og daværende (soc.) partifæller som havde kautioneret. virksomheden.

I 1933 overtog installatør Jens Mortensen værket, som han drev indtil det blev nedlagt i 1937-38 hvorefter forsyningen klares fra Ålborg.

XXXXXXXXXX xxxxxxxxxxxx xxxxxxxxxxx

Ovenstående blev vel i ikke ringe grad en omtale af personen Peder Hermansen. Han var en personlighed, som vel var ringeagtet i sin tid. Han langede ud såvel mod ven som fjende. Han fortjener, at man ved lejlighed samler den mængde af stof, som alene hans mange indlæg i dagens debat muliggør. Vi havde et indlæg i programmet ved vor udstilling i 1979, som i sin form siger noget om den stridsmand, som møllerен var, men også at han var i stand til at række en modstander hånden. Vi vil bringe et uddrag fra Larsen-Leddets "Mit Livs Karusel" fordi det siger noget om netop de to, som mere end nogen andre, satte kolorit på debatten. Han skriver om læge Hegelund-Langes pludselige bortgang: "Ved hans grav skete der noget,der var mere opsigtsvækkende end hans og mit gryende venskab.EN FJENDE,EN DØDSFJENDE, rakte ham hånden. I en landsby er der som regel to sognekonger, der slås om magten.I Klejtrup var det møller Hermansen og doktoren. De var hårde sten begge, og der fløj gnister, når de stødte sammen, hvilket skete snart i sognerådet, ved et kirkesyn eller i avisens spalter.
Det hændte så, at doktoren blev valgt til rigsdagen. Møllerен stod ved broen ved sluseværket, da den nyvalgte, strålende af lyksalighed-kom forbi og for første gang i åringer tog sin hat af for dødsfjenden. Møllerен så ud i luften.Han kendte ikke den herre. Men der blev atter valg. Doktoren faldt. Møllerен stod igen ved sluseværket, da doktoren kom forbi. Nu var det ham, der strålede af lyksalighed idet hans svang hatten med et:"Velkommen hjem hr Doktor"! Doktoren så ud i luften. Han kendte ikke den herre.
Doktoren døde. Da vi stod samlede ved graven på Viby kirkegård trængte en brunklædt mand sig frem og begyndte at tale. Det var Møllerен fra Klejtrup, som bragte den afdøde"Bævende læbers tak"! som han udtrykte. Kun få kendte disse mænds personlige forhold, men for os, gjorde det et stærkt indtryk.

Hvem var denne mærkelige møller? Han var født i Kousted i 1876, men flyttede som dreng med forældrene til Hvornum, hvor faderen virkede som teglværksarbejder. Pe' Hermann blev socialt godt gift, idet "Møllestine" var fra Jakob Smeds gård i Fristrup. Han yndede selv at fortælle om den fattige arbejdersøn, som fik den rige gårdmandspige. Han var i hele sin fremfærd proletaren, men man fandt vist aldrig rigtig ud af ham. Han havde et stort hjerte for de små i samfundet. Han var stifter af "Børnenes og de forurettedes vel"! som medførte,at han rejste land og rige rundt for at starte nye afdeliger. Det var især efter P.Sabros død, at han tog denne gerning op.

En begravelse i 1919

For ca 65 år siden var mange opskræmte over den raserende "spanske syge" som også på Klejtrup egnen kostede ofre. I Viborg Stifts Folkeblad for den 21 februar 1919 meddeler fru Clara Jørgensen således, at hendes mand, uddeler Valdemar Jørgensen, den foregående dag er afgået ved døden. I samme avis næstfølgende udgave bringes "Et par mindeord" underskrevet "P.H."; der også her dækker Pe Hermann. P.H.nævner den afdøde som en politisk modstander,"som det altid er værd at krydse en klinge med". Pe Hermann nævner et område, hvor han og afdøde var fuldt ud enige "For ham og os det vigtigste, det religiøse". Pe Hermann nævne her, at han og Jørgensen i 3 år havde arbejdet sammen i det grundtvigske kristenlivs trivsel på egnen".Vi ved i foreningen meget lidt om dette grundtvigske arbejde.

Vi har nævnte nekrolog i sin fulde ordlyd. Det er interessant at se, at P.H.skriver "Vi og "OS" uden at underskrive på andres vegne.

I et indlæg i avisen den 26 februar skriver afdøde mejeribestyrer Holm en meget fyldig beskrivelse af bisættelseshøjtideligheden, som også er at finde i vort arkiv. Vi plukker lidt i den:"Efter at kisten var hensat i koret og kirken og våbenhuset var fyldt af det store følge, bares afdødes lille barn ind for at holdes over dåben. Det var gribende højtideligt, da den sørgeklædte moder med sit lille barn trådte frem ved døbefonten ved siden af mandens kiste. Det var livet og døden, der her stod over for hinanden på en sådan måde, at det greb alle og ikke mange øjne var tørre, da denne højtidelige handling var forbi". (Drengen Frede, døde allerede som 19 årig. Vi har en nekrolog skrevet af fhv. udler H.Christensen, skrevet ved denne lejlighed.) Holm fortsætter:" Det var en åben og modtagelig forsamling pastor Poulsen havde at tale til, men hvor sørgeligt blev dog ikke de åbne og modtagelige hjerter lukkede ved præstens fordømmende ord med hentydning til afdøde, rimeligvis fordi denne, såvel som flertallet af byen ikke om søndagen, søgte ind under hans prædiekestol". Ved graven beklagede afdødes bror, at der ikke var bedt en bøn for broderens sjæls frelse.--- Pastor Poulsen forlod allerede året efter pastoratet, om der har været nogen sammenhæng med beskrevne hændelse, vides ikke.

Kirkens restaurering.

Det siges ofte om historikere, at de helst ser tiden stå stille og at forandringer næsten betragtes som personlige fornærmelser. Så slet vil vi nu ikke gerne bedømmes, men rigtigt er det da, at man kan være kritisk også, hvor det er uberettiget. På sidste års generalforsamling kom nogle medlemmer til at tale om kirkerestaureringen for godt 25 år siden. Karl Nielsen og formanden truede spøgefuldt med, at de i nattens mulm og mørke ville hænge de gamle lysekroner, som Poul Hedemand skænkede, op igen. Om smag kan man ikke diskutere, nogle synes nok at også den nye belysning var til det bedre. Vi har bedt den daværende sognepræst, pastor T.P.Kristensen "forsvare" det foretagne. Vi spørger:"Hvad blev der egentlig lavet ved den lejlighed?" Pastor Kristensen giver dette svar:

"Anledningen til istandsættelsen var bl.a. tagets dårlige tilstand, samt tiltrængte reparationer af gulve og stoleværk og en restaurering af prædikestol, alterbord og altertavle. Under arbejdets udførelse viste det sig endvidere nødvendigt at udskifte den udbrændte varmluftcalorifere med et nyt varmeanlæg. Endelig skulle orglet have en hovedreparation. Fra maj 1956 og et års tid frem var kirken lukket. Gudstjenester blev afholdt i missionshuset, medens øvrige kirkelige handlinger blev henvist til de andre kirker i pastoratet. Udvendig blev tagværket istandsat og blytaget støbt om. Indvendig blev al gammel puds banket af murene, som derefter blev spartlet og kalket påny. Bræddegulvet blev fjernet og erstattet af et isoleret betongulv med murstensbelægning. Lofter og stoleværk blev istandsat og malet, orglet blev adskildt og sendt til hovedreparation i Århus. Endvidere blev prædikestol og alterbord- med det meget fine antependium(beklædning foran)- og altertavlen istandsat af Nationalmuseets sagkyndige i Silkeborg(Georg N.Kristiansen). Ved lejligheden udskiftede man det gamle alterbillede(Jesu dåb)erstattet med et ældre oprindelige.

Den oprindelige belysnings ændring har der været kritik af, men de gamle kroner var ikke særlig gode. Der var to små i skibet og en enkelt lampet i koret. Kronerne var af en ret billig kvalitet(forkobret messing og ikke malm, som nogle nok troede) Arkitekten skrev i sin anbefaling"De eksisterende simple messingkroner bør fjernes."

Mit eget ønske i forbindelse med restaureringen var anskaffelse af et nyt orgel. Reparationen kostede ca 8000 kroner. Et nyt af samme størrelse kostede ca 15.000 kr.

Hele istandsættelsen kostede 97.000 kroner".

Man skulle nok have fulgt præstens råd, det blev jo nødvendigt i løbet af en snes år at udskifte det orgel, som Poul Hedemand i tyverne skænkede kirken. Det blev til en noget anden pris, men selvfølgelig også med andre muligheder.

KLEJTRUP FORSAMLINGSHUS.

I/S Klejtrup Forsamlingshus fik i 1906 gavebrev på et stykke jord på Skaarupvej. Giveren var gårdejer Jens Provst, men i 1913 vedtages det (igen) på en generalforsamling at afhænde ejendommen til MISSIONSHUSET for 3500 kroner. På generalforsamlingen attesterer så hæderlige borgere som læge Hegelund-Lange, pastor P.A.Jensen, sognefoged Knud Sørensen, sognerådsformand Poul Hedemand m.fl., at det på en generalforsamling allerede i 1906 var givet formanden, Peder Østergaard, fuldmagt til at sælge. I skøde- og panteprotokollen ser vi, at man ikke erindrer datoen for den først afholdte generalforsamling(der var nok en protokol, man havde fået smidt væk). Hvorfor der er gået så mange år vides ikke, men missionshuset var forlængst taget i brug som sådan.

Kredsen omkring Forsamlingshuset, samt en del flere(langt over 100) køber i 1907 den noget misligholdte kro, med henblik på at tørlægge den. Først i 1963 er det igen muligt at købe en bajer på stedet. Den nuværende ejer er den 11. i rækken.

Den store sal på "Søkroen" er fra 1911, hvor den nye ejer, Niels Vad, overfor den sælgende forening, forpligter sig til at bygge den nye sal færdig inden en bestemt dato. Foreningens medlemmer forpligter sig til gengæld, under bødeansvar, til inden for en 10 års periode ikke at deltage ved opførelse af en anden sal i sognet. Ved kroens opførelse i 1899 var der kun en mindre sal i staldfløjen.

Mange vil huske, at loftet i den store sal i sin oprindelige form var hvælvet. Foroven i sydgavlen var der et tofags vindue og på hver side af dette en lille niche. I disse stod 2 buster. Den ene var formentlig Grundtvig, men hvem var den anden? Vi vil gerne vide det.

Vi kender de priser, som foreningens første vært,J.Hansen, i 1907 var forpligtet til at overholde "ved de unges forsamlinger og legestuer" som det hed. Nemlig "Til ønsket tid at levere et fælles kaffebord med hvedebrød til en betaling af 15 øre for en kop kaffe og 5 øre for et stykke hvedebrød". Det var tider.

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

ET NYT FORSAMLINGSHUS.

I egentlig forstand kan man ikke kalde det bygningsværk, som for tiden tager form på træningsbanerne ved Vandværksvej, for et forsamlingshus, men Klejtrup-hallen, er da bygget som et "forsamlingssted", først og fremmest for de unges udfoldelser i form af indendørs sport. Det er et flere år gammelt ønske, der nu realiseres. Skeptikerne har især hæftet sig ved, at den slags foretagender som oftest bliver nogle dyre bekendtskaber for skatteyderne. Der har været kæmpet bravt for at overbevise også myndighederne om, at behovet var så stort, at det var rimeligt også med offentlig velvilje. Al modstand er overvundet. Hallen er der.

Hvad får man for de mange penge, for det er jo et millionprojekt? Ja,-oprindelig var ønsket "en rigtig hall", hvilket vil sige med målene 24x48 meter. Det indså man var økonomisk umuligt at gennemføre, hvorfor man valgte en hall på 24x24 m med mulighed for udvidelse. Når dette hefte er medlemmerne i hænde er hallen for længst under tag og ibrugtagen nær forestående. Folkene der trækker det store læs har overassistent Jon Puggaard som en utrættelig formand, men i det hele taget er denne opgave løst ved en særdeles stor medvirken fra mange kredse. Noget der mange gange er med til at ødelægge budgettet for den slags projekter er, at den lovede frivillige arbejdskraft ofte udebliver, når alvoren melder sig. I Klejtrup har folk næsten stået oven på hinanden for at være med. Nu iværksættes der en husstandsindsamling, som sammen med de midler man allerede råder over, forventes at brinfe egenkapitalen et godt stykke op over 300.000 kroner. I sandhed et værdigt resultat.

I vor forening har vi, når vi ser tilbage på udviklingen, haft mindet om folk som i særlig grad har lagt ryg til, når byrder skulle løftes. Vi har også eksempler på, at man har kunnet"løfte i flok",når lejlighed har budt sig. For Lokalhistorisk Forening er ved den indsats der ydes i dag grund til at "kippe med flaget" i respekt for det reslultat der ved fælles kræfter opnås. Er der medlemmer, som ikke har anden mulighed, men gerne vil være med til at give vor tids unge et skulderklap, så åbner vi vor girokonto for indbetalinger. Bestyrelsen vil, alt efter det indkomne beløbs størrelse, træffe beslutning om, hvorvidt vi skal give en eller anden form for udsmykning eller det kontante beløb, naturligvis fulgt af en gaveliste. Undlad venligst at indbetale på samme girokort som kontingentet, men mrk kortet her med "GAVE TIL HALLEN". INDBETALING I GIVET FALD INDEN DEN 1 DECEMBER 1983 til vor GIROKONTO nr 2 35 12 18.